

Copyright

- Detta utbildningsmaterial tillhör Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).
- Detta verk omfattas av lagen om upphovsrätt. Det får därför inte kopieras eller på annat sätt mångfaldigas utan upphovsrättsinnehavarnas uttryckliga tillstånd.
- Materialet är avsett för MSB:s utbildningsverksamhet och får ej användas i annat syfte. MSB:s lärare får använda materialet i undervisning i MSB:s regi.
- Materialet får ej förändras eller förvanskas.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

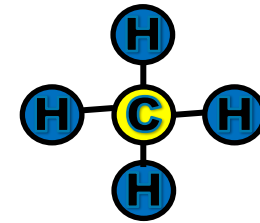
Oljors egenskaper

- **Oljans kemisk sammansättning och raffinering**
- **Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja**

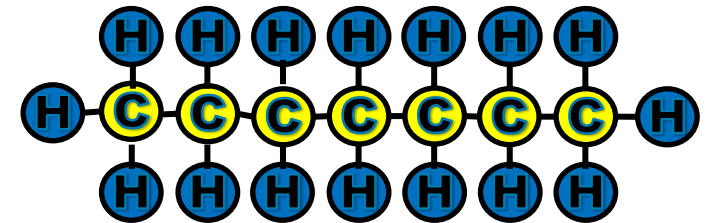
Vad är olja

(Vilken typ av olja är det som utbildningen syftar till?)

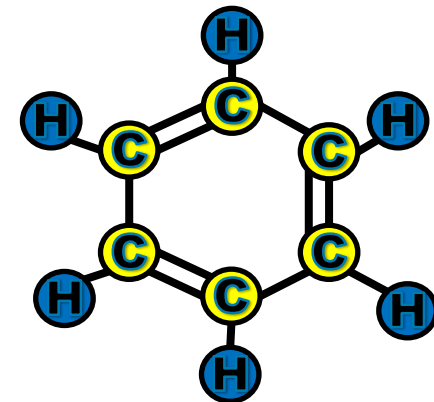
- Kolvätekedjor
- Andra ämnen så som svavel, tungmetaller tex nickel, bly, aluminium, kvicksilver.
- Relativ fördelning av olika kolvätekedjor

Metan

Heptan

Bensen

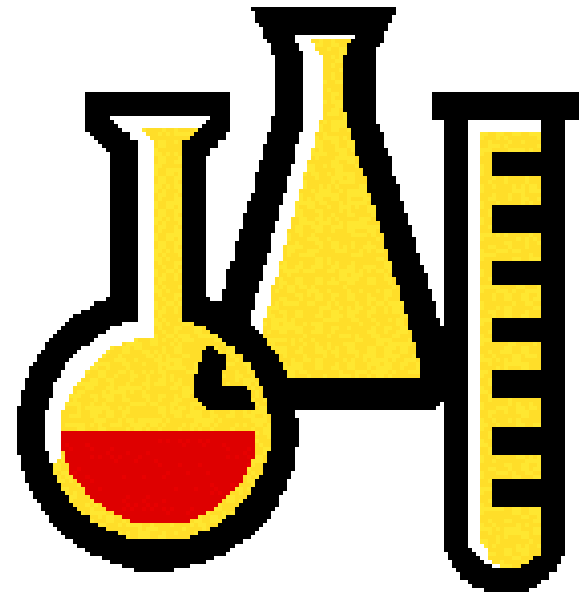

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Kemiska och fysikaliska egenskaper

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

- **Destillationsegenskaper (kokpunktsintervall)**
- **Densitet**
- **Viskositet**
- **Innehåll av resiner, vaxer och asfaltener**
- **“Pour point” (Elasticitet)**
- **Flampunkt**

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Destillationsegenskaper

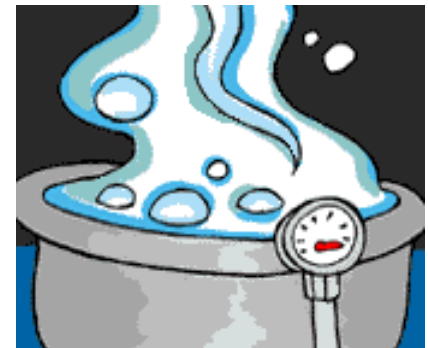
(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad är det?

- **Destillationsegenskaperna beskriver oljans flyktighet, dvs. hur lätt den avdunstar i ett givet temperaturintervall.**

Praktisk betydelse

- **Destillationsegenskaperna bestämmer i sin tur hur stor del av oljan som kommer att avdunsta när den kommer ut i vattnet.**

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Densitet

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja/ Inverkan av temperatur)

Vad är densitet?

$$\frac{\text{Vikt}}{\text{Volym}}$$

Praktisk betydelse

Flyter eller sjunker oljan?

(kopplas till övriga fysiska/fysikaliska egenskaper)

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

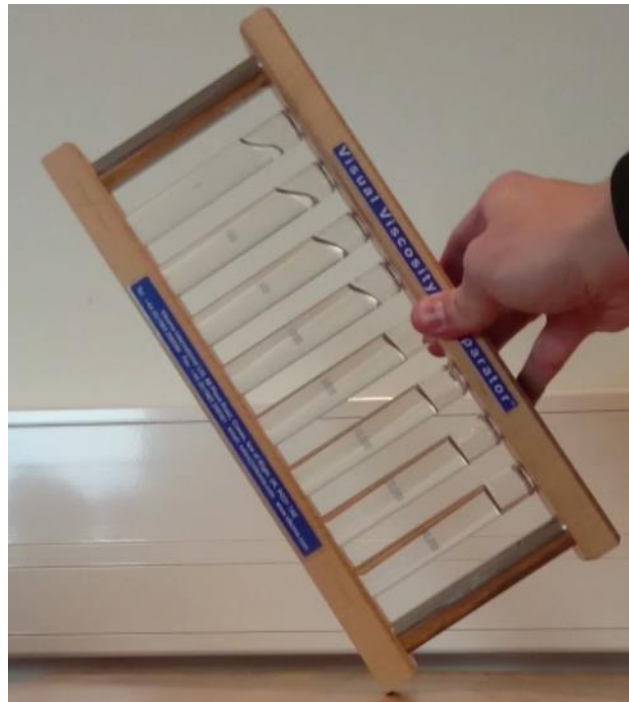
Viskositet

Vad är viskositet?

- Ett mått på hur trögflytande oljan är.

Praktisk betydelse

- Viskositet ökar pga. avdunstning samt vattenupptag
- Viskositeten påverkar val av upptagningsutrustning.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Innehåll av resiner, vaxer och asfalten

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad är emulsion?

- **Vattenupptag i olja**
  - **>0,5% asfalten = stabila emulsioner**
  - **<0,5% asfalten = ostabila emulsioner**

**Emulsion =
mousse**

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

“Pour point” (Elasticitet)

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad är det?

- Den temperatur då oljan inte längre går att hälla, dvs. övergår från flytande till halvfast/gel form.

Praktisk betydelse

- Elasticiteten har betydelse för val av upptagningsutrustning.

Flampunkt

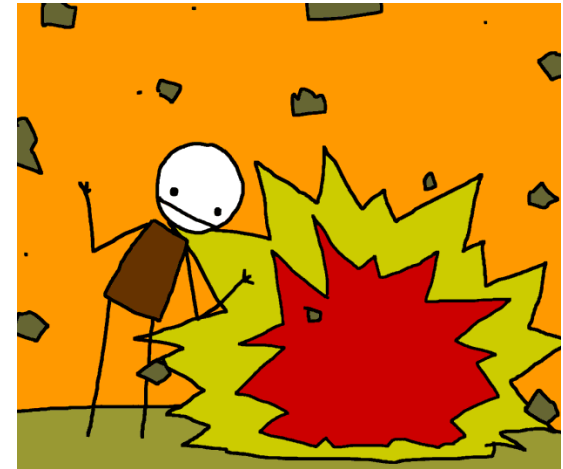
(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad innebär flampunkt?

- **Flampunkten är den temperatur då oljan bildar så pass mycket gas att den går att antända.**

Praktisk betydelse

- **Oljor med låg flampunkt är explosiva och kan vara farliga att närma sig direkt efter utsläppet.**
- **Detta är mest kritiskt timmarna efter ett utsläpp. När oljan väl ligger på stranden har oftast det kritiska skedet passerats.**

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

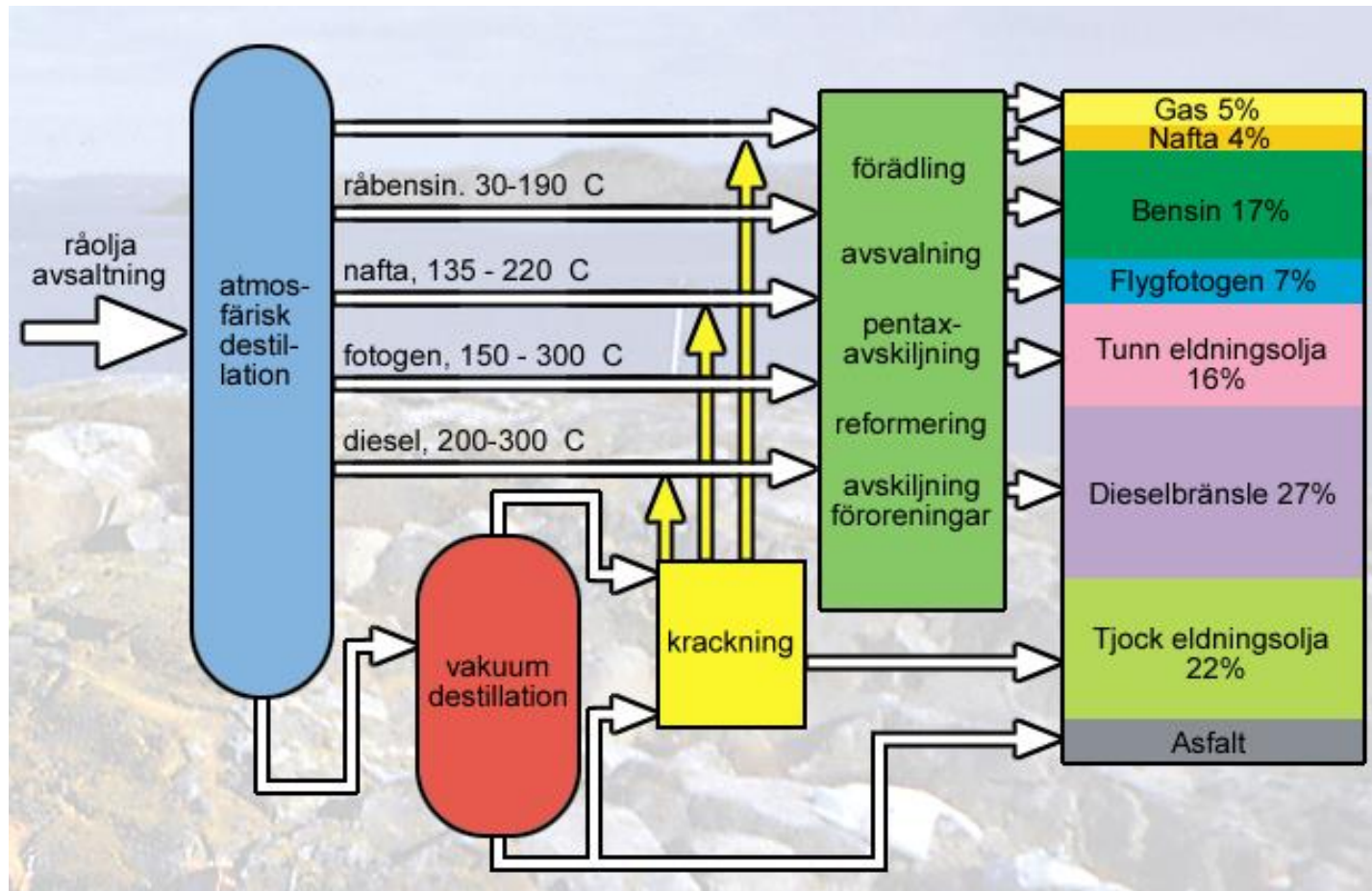
Fysiska och kemiska egenskaper hos 5 råoljor

(Oljans kemisk sammansättning och raffinering)

Råolja	North sea	Gotland blend	Arabian light	Santa Maria	Tia Juana
Densitet 15°C (kg/m ³)	804	832	858	918	987
Viskositet 40°C (cSt)	2,2	??	6,3	43	3730
Pour point °C	-19	-33	-21	-35	3,0
Vax vol. %	4,5	Ca 0	3,8	2,2	0,3
Asfaltener vol. %	0,1	<0,05	1,0	6,0	6,4

Raffinering

(Oljans kemisk sammansättning och raffinering)

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Fysiska och kemiska egenskaper hos några marina drivmedel

(Oljans kemisk sammansättning och raffinering)

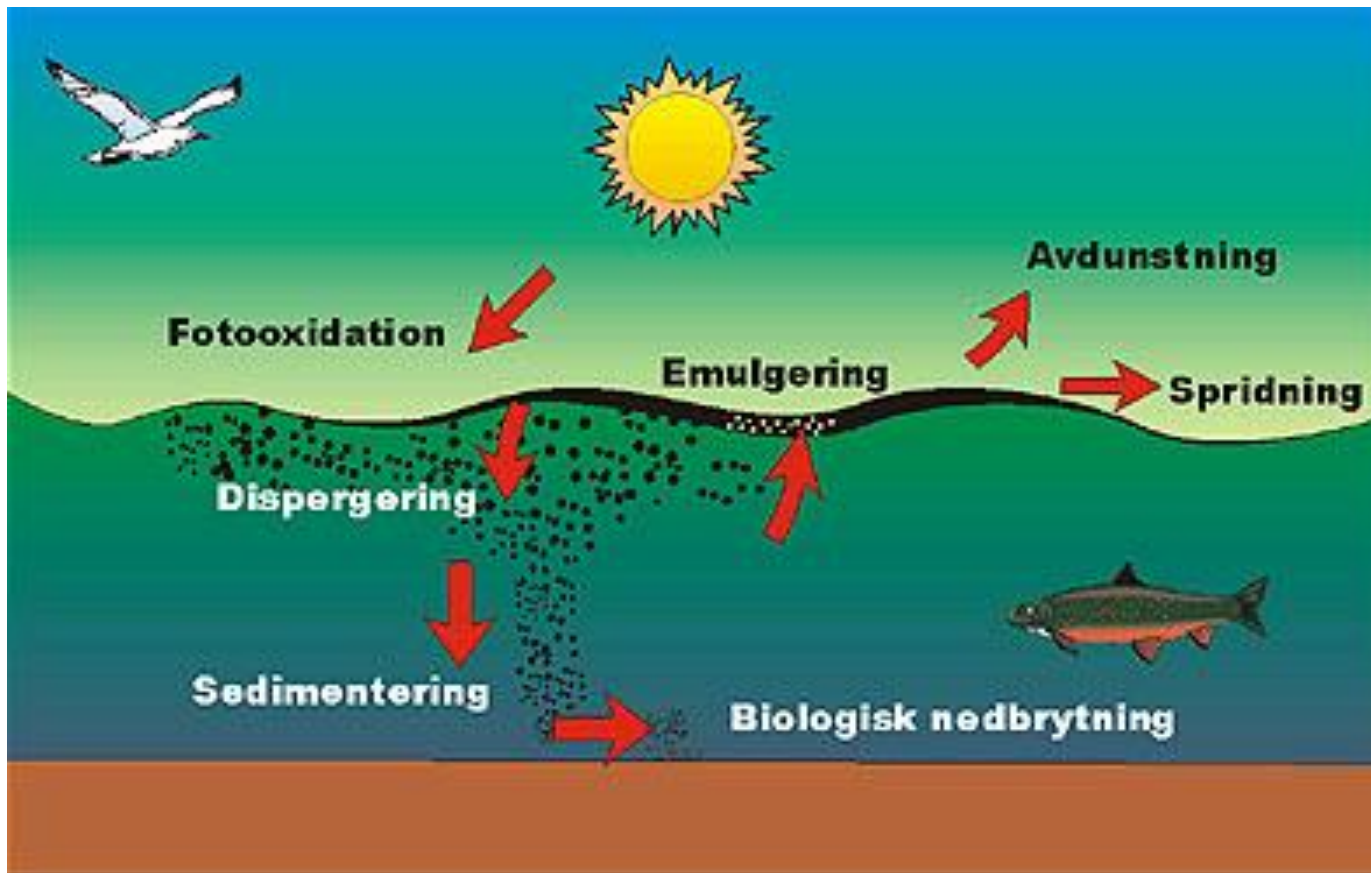
Produkt	Gasoil V (DMA/DMX)	Marine Gasoil (DMA)	Distillate MDF WRD (RMA 10)	MFO 180 (RME 180)	MFO 380 (RME 380)
Densitet 15°C (kg/m ³)	832	850	884	991	991
Viskositet 40°C(cSt)	2	3,94	18,4	180 (50°C)	380 (50°C)
Pour point °C	-6	-6	-8	30	30

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Hur förändras oljan till havs?

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Avdunstning

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad innebär avdunstning?

- **Lätta komponenter i oljan avdunstar till omgivningen.**

Praktisk betydelse

- **Processen medför att oljans densitet och viskositet ökar.**
- **Graden av avdunstning påverkas av:**
  - **Oljespillets tjocklek**
  - **Oljans kemiska sammansättning**
  - **Vindhastighet**
  - **Temperatur**

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Spridning

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad menas med spridning?

- **Oljans sprids över större område med hjälp av vind, vågor och havsströmmar.**

Praktisk betydelse

- **Spridningen påverkas av:**
  - **Oljans viskositet, densitet och förmåga att bilda emulsion.**
  - **Vind och havsströmmar.**

Dispergering

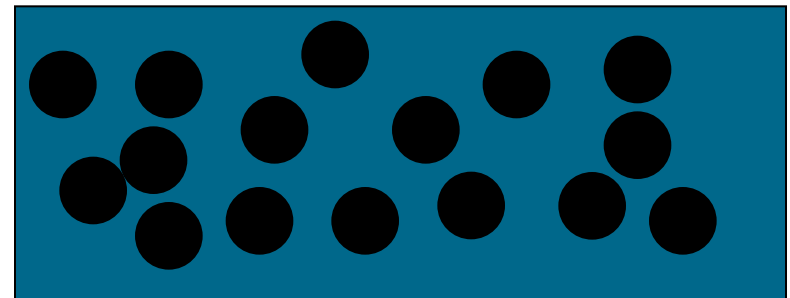
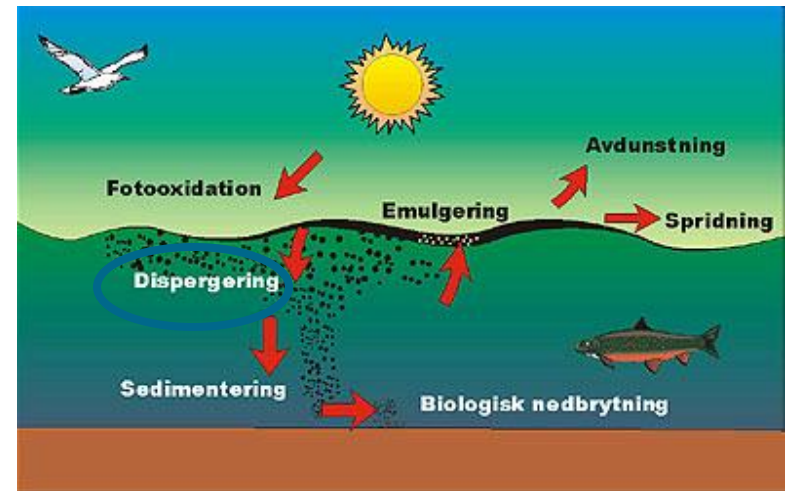
(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad innebär dispergering?

- Oljan bryts sönder mekaniskt till små oljedroppar som sedan finfördelas i vattenkolumnen.

Praktisk betydelse

- Mindre olja på vattenytan
- Höjd koncentration olja i vatten
- Oljan blir mer tillgänglig för mikroorganismer och vattenlevande djur.
- Dispersionsgraden beror både på oljans egenskaper och på väder och vind.

Emulgering

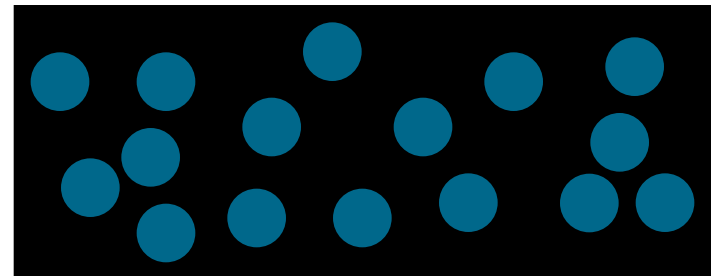
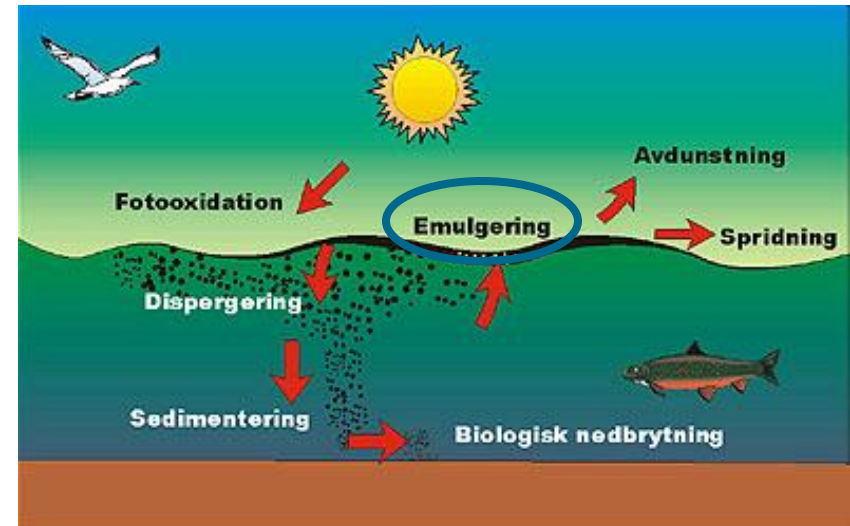
(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad är emulgering?

- **Vattenupptag**

Vad blir effekten?

- **Emulsionsbildning medför ökad volym!**
- **I och med att en emulsion bildas minskar avdunstningen, den naturliga dispergeringen och spridningen av oljan på vattenytan!**

Sedimentering, fotooxidation och biologisk nedbrytning

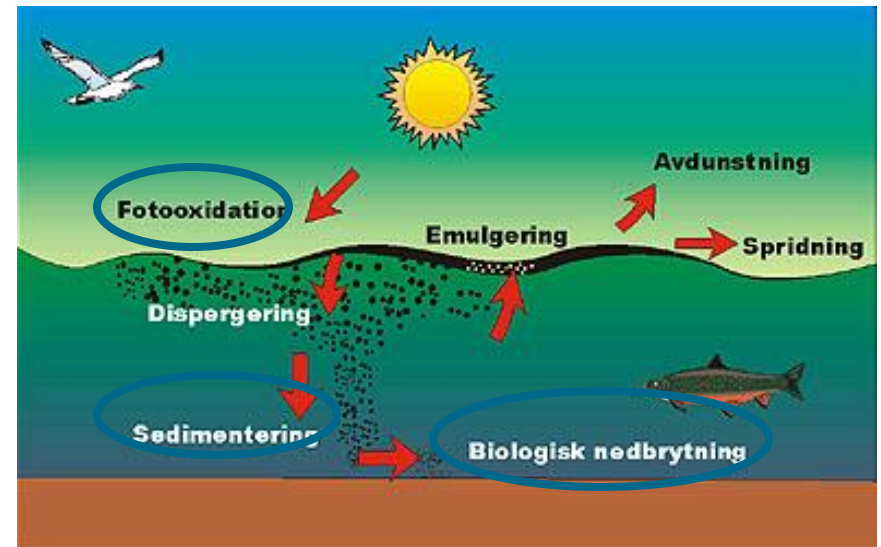
(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Vad är detta?

- **Sedimentering**= olja fastnar på partiklar och sjunker till botten.
- **Fotooxidation**= reaktion med solljus och syre.
- **Biologisk nedbrytning**= nedbrytning av naturligt förekommande mikroorganismer.

Praktisk betydelse

- Dessa vädringsprocesser påverkar oljan på längre sikt.
- **Biologisk nedbrytning** sker i gränsskiktet olja/vatten varvid olja som hamnat på stranden bryts ner mycket långsamt.

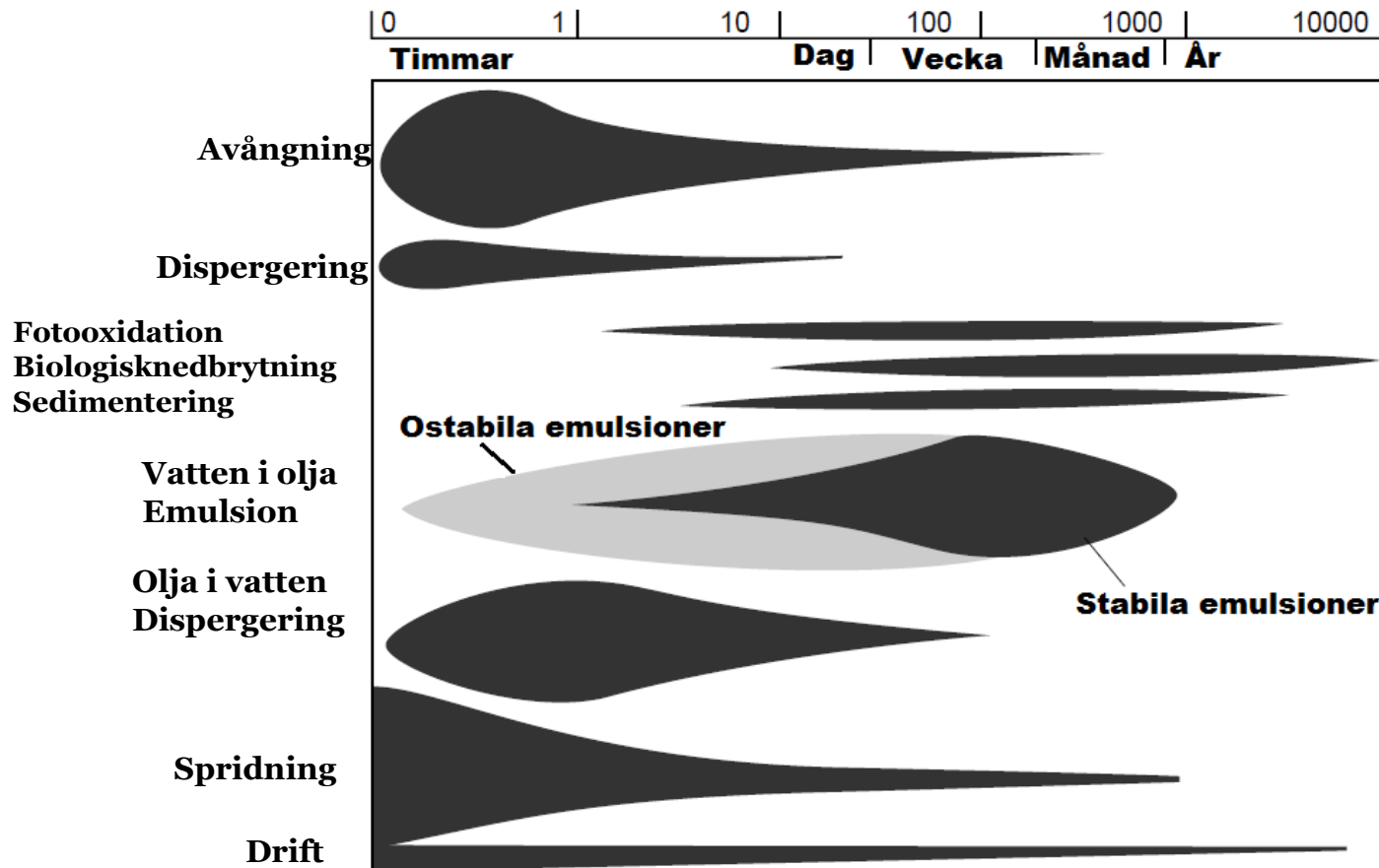

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Värderingsprocesser

(Egenskaper och förändringsprocesser i löskommen olja)

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Grupp 1

Densitet (kg/m ³)	<800
Pour point °C	
Viskositet vid 10-20 °C	<3CSt
Kokpunkt <200°C	>50%
Kokpunkt >375°C	0%-20%

Grupp 2

Densitet (kg/m ³)	800-850
Pour point °C	
Viskositet vid 10-20 °C	4CSt-halvfast
Kokpunkt <200°C	20%-50%
Kokpunkt >375°C	15%-50%

Grupp 3

Densitet (kg/m ³)	850-950
Pour point °C	
Viskositet vid 10-20 °C	8CSt- halvfast
Kokpunkt <200°C	10%-35%
Kokpunkt >375°C	30%-65%

Grupp 4

Densitet (kg/m ³)	>950
Pour point °C	>30
Viskositet vid 10-20 °C	1500CSt- halvfast
Kokpunkt <200°C	<25%
Kokpunkt >375°C	>30%